

زنده باد ملت ایران

فریبا اعظمی

و اجرای کامل آن معنایی نداشت و قانون منصفانه باید مرجعی صالح که برآمده از مردم بود را تعیین می کرد.

بنابراین روحانیون و بازرگانان با رهبری شخصیت های برجسته مذهبی تهران مانند سید محمد طباطبایی و سید عبدا... بهبهانی اعتراض خود را به صورت بست نشینی در حرم عبدالعظیم و سپس در حرم حضرت معصومه نشان دادند. دو هزار تن از تجار و طلاب به رهبری طباطبایی و بهبهانی با بست نشینی در حرم عبدالعظیم، چهار خواسته اصلی خود را اعلام کردند. آنان درخواست های خود را محدود به یک اقدام معنوی در جهت ایجاد حکومت قانون کردند. لزوم مشارکت مردم در انتخاب وزیران در درخواست آنان برای عزل وزیران منعکس بود. بست نشینان پس از مذاکرات مفصل با نمایندگان شاه و دریافت دست خط او مبنی بر ایجاد عدالتخانه، حکومت را وادار به تسلیم کردند. لیکن معترضان پیروز در بازگشت به شهر با استقبال جمعیت پرشماری که فریاد «زنده باد ملت ایران» سر داده بودند روبه رو شدند. ۱. بنابراین شعار زنده باد ملت ایران که برای اولین بار از زبان حامیان بست نشینان مطرح شد؛ سرآغاز اتحاد و همدلی ملت ایران برای پیروزی بعدی گردید.

ملک زاده در رابطه با مشارکت و همبستگی اقشار مختلف از جمله بازاریان در پیروزی نهضت مشروطه می نویسد که بدون مشارکت بازار از بین بردن نظام سابق قابل تصور نبود. یک نویسنده مارکسیست نیز که سالها بود ثوری آنارشستی قیام را بررسی می کرد، تایید می کند که انقلاب مشروطه ایران از لحاظ راهپیمایی های صلح آمیز، گردهمایی های توده ای و اعتصابات عمومی در بین انقلابات بورژوازی بی نظیر بود و اگر هم گروهی از مردم طرفدار دربار بودند، نه در گفتار و نه کردار پشتیبانی خود را نشان ندادند.^۲

نتیجه آن که قوه مقننه که در قانون اساسی مشروطه در قالب مجلس شورای ملی متجلی شد، مظهر تجمع و اعمال اراده ملی بود. مردم از طریق نمایندگان خود با وضع قانون و نظارت بر امور از طریق مجلس حق حاکمیت و اراده خود را به اجرا گذاشتند.

نهضت مشروطه تنها بر علیه شیوه های استبدادی حکومت نبود بلکه با نفوذ خارجیان نیز ضدیدت داشت و از این رو از یک انگیزه ملی و دموکراتیک برخوردار بود. حرکتی بود که به مردم ایران همبستگی می داد و حیثیت و آزادی را زنده می ساخت در نتیجه به پاکسازی حکومت می پرداخت و مردم را در امور کشور سهیم می کرد. این ترکیب عواطف سیاسی و ملی گرایانه از بین نرفت و ادامه یافت به طوری که به هنگام ملی شدن صنعت نفت ایران در زمان دکتر مصدق این ترکیب الهام بخش وی و ملت ایران به شمار می رفت.^۳

منابع:

۱- آبراهامیان، یرواند، ایران بین دو انقلاب، چاپ دوم، انتشارات نشر نی، ۱۳۷۷، ص ۱۰۵.

۲- همان، ص ۱۱۷.

۳- آوری، پیر، تاریخ معاصر ایران، ترجمه محمد رفیعی مهرآبادی، جلد اول، چاپ چهارم، انتشارات عطائی، ۱۳۷۷، ص ۲۴۴.

۱۴ مرداد امسال مصادف بود با صد و دهمین سالگرد انقلاب مشروطه ایران. (فرمان مشروطیت در سال ۱۲۸۵ امضاء شد) نهضت مشروطه نقطه عطف تاریخ میهن ماه و سرمنشاء تحولات عظیمی در عرصه های سیاسی، فرهنگی، آموزشی، اجتماعی و اقتصادی ایران است و از همه مهم تر تجلی روح همبستگی و اتحاد ملت ایران است. کلمه «ملت» در پرتو این نهضت شکل گرفت و «قانون» نیز در ظاهر مبنای نظم و قدرت قرار گرفت.

در سخن گفتن از نهضت مشروطه می توان جوانب گوناگون را مدنظر داشت. هم از تداوم، پیشبرد و تحقق بسیاری از آمال و اهداف نهفته در این نهضت که با پاکدلی و همدلی احاد جامعه ایران به وجود آمد و هم از ناپاکدلی و تفرقه افکنی برخی افراد از درون و بیرون جامعه که باعث مختل شدن تمرکز این نهضت در دستیابی به اهداف اولیه اش شد؛ سخن راند. در این نوشتار قصد ما یاد کردن از تجلی اراده ملت ایران است که حاصلش تلاش مشروطه خواهان آن روز و توفیق آنان در به وجود آوردن نوعی وفاق، همراهی و همدلی در بین ملت برای رسیدن به آمال و آرزوهایش و تأثیر دراز مدت این جریان بر تحولات کشور از سال های قبل و آغازین این تجربه تا کنون می باشد.

بی شک نهضت مشروطه از مهم ترین رویدادهای تاریخ معاصر ایران است که نقش مهمی در ایجاد همبستگی ملت ایران داشته است. جنبش مشروطه در واقع حاصل مطالبات متراکم مردم کشور در طی یک سده بود که به صورت یک جنبش گسترده سیاسی و اجتماعی ظهور و بروز پیدا کرد. از زمانی که جنگ های ایران و روسیه به شکست ایران انجامید، نفوذ سیاسی و اقتصادی قدرت های خارجی (عمدتاً روسیه و انگلستان) در سرنوشت کشور روز به روز فزونی گرفت و از طرفی دیگر رشد شهرنشینی و تجارت و به دنبال آن ایجاد اقشار همبسته (اصناف، تجار و شهروندان) که دشمنی مشترک (دولت) و هدفی مشترک داشتند موجب شده تا در نخستین رویارویی حکومت در قیام تنباکو، رمز پیروزی یعنی وحدت کلمه و همبستگی ملی شناخته شود.

در واقع نهضت تنباکو که پانزده سال پیش از نهضت مشروطیت به وقوع پیوست، موجب بیداری و تحرک مردم و مطرح شدن علما و روشنفکران ملی و مذهبی در عرصه سیاست به طور جدی و همه جانبه شد. اینجاست که برای نخستین بار در تاریخ تحولات ایران ملت پا به عرصه گذاشت. خود را باور نمود و احساس کرد که خود او باید درباره سرنوشت خویش تصمیم بگیرد. در حقیقت نتیجه نهایی این حرکات اصلاحی و به ویژه جنبش تنباکو درک حس همبستگی ملی و رمز پیروزی بود و دستاوردهای مهمی نظیر ایجاد انجمن های مخفی و پیوند مشارکتی بازرگانان، روحانیان، روشنفکران و شتاب بخشیدن به گام های اصلاحات را در پی داشت تا حدی که حتی فریاد مشروطه خواهی سر داده شد.

بنابراین رهبران فکری مشروطه نجات و رهایی کشور را، عمل به قانون و پایبندی به اصول قانونی می دانستند. البته شعار اولیه انقلاب مشروطه تشکیل عدالتخانه بود ولی در جریان عمل، این شعار به درخواست مقدمات لازم آن یعنی مشروطیت و تشکیل مجلس قانونگذاری تبدیل شد. چرا که عدالت بدون قانون منصفانه